

Աղեքաանդրացի Փիլոնին շատ մը գործիրը , Անտիոքացի Ս. Իգնատիոսի Թուղթերն ու եւսեփորիս Քրոնիկոնը , որոնց յունարէն ընագիրը կորսուած է՝ հայերէն թարգմանութեանը չնորձիւ ցնջումէ փրկուած են : Տարակոյս չկայ որ մեր վերաբերել եւ մեր դեռ չխտադարկուած աւերակները ուրիշ շատ անակնկալներ կը պահեն մեզի :

Այդ թարգմանութիւններէն զատ, որոնց ան-դադար աշխատեցաւ միջին դարու ամբողջ ընթացքին մէջ , մեր բարձր կղերը կը զբաղէր նկարչութեան եւ ճարտարագիտութեան աւրուեստներով : Բիւզանդական որմնակարներ մեր եկեղեցւոյն պատերը զարդարեցին , յունական մեղեդիներ անոնց մէջ սաղմոսեղգուեցան : Ուրիշներ , աւելի թաւ գոր մեր քահանաները շարադրած էին , Կ. Պոլսոյ մէջ սորվուեցան : Այսպէս՝ կանուխէն՝ Հայերը գնահատեցին բիւզանդական գմբէթին ամբապնդութիւնը , թայց զայն չընդունեցան իբրեւ գլխաւոր դարձ , Իրենց ճարտարագիտութիւնը պահեց իր անկախութիւնը որ իրեն իբրեւ յատկանշական մոթիֆ ունէր սրածայր տանիքով բոլորչի կամ քառասունաթի այտարակ մը : Այդ անկիւնաւոր սրածայր կատարը , որ Արարատին գագաթը կը խորհրդապատկերէ , կը կրկնուի մեր վարդապետներուն սեւ մետաքսէ վեղարին ու մեր քահանաներին թաղեայ փակեղէն մէջ : Կ. Պոլսոյ Ս. Առաքելոց եկեղեցին թերեւ հայագգի կայսրի մը խնամքով , այդ կոնաձեւ տանիքն ունի , Հայերը իրենց լուսնեբուն մէջ վարժուած էին քարի հատումածներ փոխադրել եւ բեղբեր կանգնել : Շատմը ճարտարագիտներ եւ որմնադիր բանւորներ Հայաստանէն Կ. Պոլիս եկան : Եթէ յաճախ իրենք չէին յատկապէս վարողը , հաւանական կը թուի որ ամենամօծ ըսմին մը ունեցած են չէնքերուն կառուարան եւ անոնց ներքին զարդարման մէջ : Դիտենք որ ճարտար էին պատներուն լրաց քանդակներ աշն արապեաքները որ կարգ եւ անկարգութիւն են միանգամայն եւ որոնց արուեստը նոյն իսկ իրենց գրացի Պարսկաստանէն սորված էին :

Միացած այս արուեստագիտական զգայնութիւններով , կրօնական յացցութիւնով եւ եւ զուգընթաց անուտարական շահերով , մեր երկու ազգերը ա՛յ աւելի սերտիւ դաշնակցեցան՝ երբ ամպղէական եւ յետոյ մահմետական տիրապետութեան սպառնալիքին տակ , Հայը բովանդակ քրիստոնէութեան պատուարը եղաւ : Մեր երկիրը պատարագիմ գաշա դարձաւ : Դարերով , մեր ժողովուրդը գիմադրեց , կոխտուեցաւ , ձիւներուն մէջէն վերականգնեցաւ , կրեմբուրն բերանը , քարայրներուն մօտերը , անմատոյց բարձրութիւններու վրայ

երեւցաւ , կորովի ծաղկափթթուեցաւ՝ ժայռերու մէջ արմատագրւած : Ամէն տարի անհաւատար պատերազմը կը վերակենդանացար : Գիւղացիներ , հարուստ ոստանիկներ եւ իշխաններ բիւզանդիոն գաղթեցին , իրենց ջարդուած եղբայրներուն վրէժը լուծելու համար , Յունաստանը իրենց հայրենիք ըրին : Ա՛յ այնուհետեւ մեր երկու ազգերը իրարմէ չգանահանուեցան : Կ. Պոլիս ունեցաւ հայագգի պահակազունք մը , զօրապետներ , նախարարներ , եւ կայսրեր :

(Շարունակելի)

ՏԻՐԱՆԸ ՆԵՐԿԱՍԹ

ԵԳԵԳԵԳ

Ա .

Դու լա՛ց ես եղել , այդ ինձ մատնում են քո խոնաւափայլ աչիւրը տըխուր :

Դու լա՛ց ես եղել , այդ ինձ պատմում են Արցունքից հանգած քո աշտերը հուր :

Դու լա՛ց ես եղել , ա՛խ արդեօք կըրկի՞ն Զարթնել է անցած օրերից սիրուն Անդարձ կորուստիդ յուշը ցաւագին եւ պատճառ դարձել քո արցունքներուն :

Բ .

Լուռ մենութեան մէջ ծովի պէս հանդարտ երբ սիրտըս ծրփում յուշերում անվերջ , Դէպ հեռուն յառած այնքաւ անթարթ Գնդ եմ ըսպատում լուռ մենութեան մէջ :

Լուռ մենութեան մէջ , չուշա՛ն նազելիս , Ուզում եմ սեղմել քեզ կըրծքին անվերջ , Քո առաջ բանալ գաղտնալի հոգին , Սըրտին խորքերը՝ լուռ մենութեան մէջ :

Գ .

Ծո՛վ ու մըրբերիկ , սըրտին հարազատ Զոյգ բնկերներն են արարաշխարհում : Ա՛խ ես սրբել եմ նոցա երգն ազատ Ու խորհրդաւոր լացը գիշերում :

Իսկ երբոր՝ մոռնիմ , ես պիտի չուշեմ Ո՛չ աղիւտը կո՛ղնակ , ոչ խուռը երգեցիկ Թող մութ ալիքներն իմ մահը գո՛տեն Ու մըրբերիկներն ինձ սուլեն հանգիստ :

Պարել

ԱՐԱՄ ԶԱՐԿԻ